

FISCAL ASPECTS IN THE THEORY OF INCOME AND CAPITAL INEQUALITY IN THE WORK OF T. PIKETTY

ASPECTE FISCALE ÎN TEORIA INEGALITĂȚII DE VENITURI ȘI DE CAPITAL ÎN OPERA LUI T. PIKETTY

BULGAC Nicolai, masterand, specialitatea: Finanțe Publice și Fiscalitate
ORCID 0009-0008-9400-2416

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: bulgac.nicolai@ase.md

Abstract: This article presents an analysis of the fiscal implications of Thomas Piketty's economic theory, focusing on his arguments regarding wealth inequality and capital accumulation. It examines his proposals for progressive taxation, wealth redistribution, and global tax coordination, assessing their feasibility and potential impact on economic growth, public finance, and social equity. By critically evaluating these fiscal measures, the article explores whether Piketty's recommendations can serve as viable solutions for reducing inequality while maintaining economic efficiency.

Key words: Inequality, economic growth, capital growth, income inequality, progressive taxation.

JEL CLASSIFICATION: H21, H23, H24, E25, P16

INTRODUCERE

Problema inegalităților este una dintre problemele centrale dezbătute în economia contemporană. În era globalizării, în care dezvoltarea economică asigură un trai decent majorității populației, una dintre temele cele mai discutate a devenit justiția felului în care rezultatele muncii omenești sunt repartizate și redistribuite în societate.

Lucrările economistului francez Thomas Piketty abordează pe larg dezvoltarea istorică a economiilor diferite state pentru a identifica sursa inegalităților în creștere. Astfel principala sursă a inegalităților de venituri și de capital în rândul populației este identificată a fi viteza diferită a creșterii economiei per general și a investițiilor de capital, ultimile având un ritm de creștere mai rapid.

Principalele soluții propuse de către economist sunt de aspect fiscal, acesta propunând instaurarea unui impozit progresiv universal asupra capitalului.

Obiectivele cercetării: expunerea teoriei inegalității lui Piketty, analiza critică a conținutului și soluțiilor propuse.

În calitate de bază pentru resursele bibliografice au fost utilizate principalele lucrări ale economistului T. Piketty, ale doctorandului său G. Zucman și lucrările clasice cu privire la originile inegalității și justiția socială.

Metodele de cercetare utilizate sunt: deducția, inducția, analiza critică și analiza comparativă a teoriei lui Thomas Piketty cu teoria economică clasică.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Teoria lui Piketty pornește de la o inegalitate fundamentală, pe baza căreia acesta își dezvoltă toate asumptiile ulterioare. Această inegalitate are forma:

$$r > g$$

Unde:

r – ritmul de creștere a valorii capitalului în economie;

g – ritmul de creștere al economiei naționale ca întreg. (Piketty, 2014)

Pornind de la această inegalitate unde „r” reprezintă toate formele de posesiune a capitalului în societate (începând cu deținerea unei cote de acțiuni într-o companie anumită și terminând cu posesiunea unui apartament), iar „g” reprezintă ritmul de creștere al economiei ca întreg, Piketty dezvoltă o idee conform căreia marii deținători de capital în orice formă sunt privilegiați prin faptul că își pot crește veniturile și posesiunile într-un ritm mult mai rapid decât o poate face majoritatea populației.

Astfel dezvoltarea problemei inegalității la Piketty arată în felul următor:

1. Inegalitățile create de-a lungul istoriei datorită formelor de organizare politică avantajau acumularea de venituri și de capital a unor clase privilegiate (de exemplu a monarhilor);
2. Inegalitatea deja existentă se amplifică de faptul că clasa bogăților poate investi o parte mult mai mare din capitalul lor, respectiv primind venituri și mai mari;
3. Inegalitatea este ereditară, astfel copii oamenilor bogați moștenesc un capital mult mai mare, fapt care le oferă avantaje în acumularea ulterioară de capital nou.

Aceste asumții trezesc o problemă nouă și o metodă alternativă față de viziunile ortodoxe din știința economică. Viziunea *mainstream* în economie se bazează pe analizele statistice efectuate de Simon Kuznets (Kuznets, 1955), care presupun faptul că perioadele de creștere economică duc la creșterea inegalității pe durată scurtă, însă aceste inegalități se ameliorează de la sine pe termen lung. Analiza istorică efectuată de către Piketty prezintă rezultate opuse.

În figura 1 este prezentată grafic eficiența medie a investițiilor de capital în comparație cu ritmul de creștere economică medie, estimate pentru perioade de la începutul erei noastre până la prognoza acestor mărimi pentru anii 2050-2100.

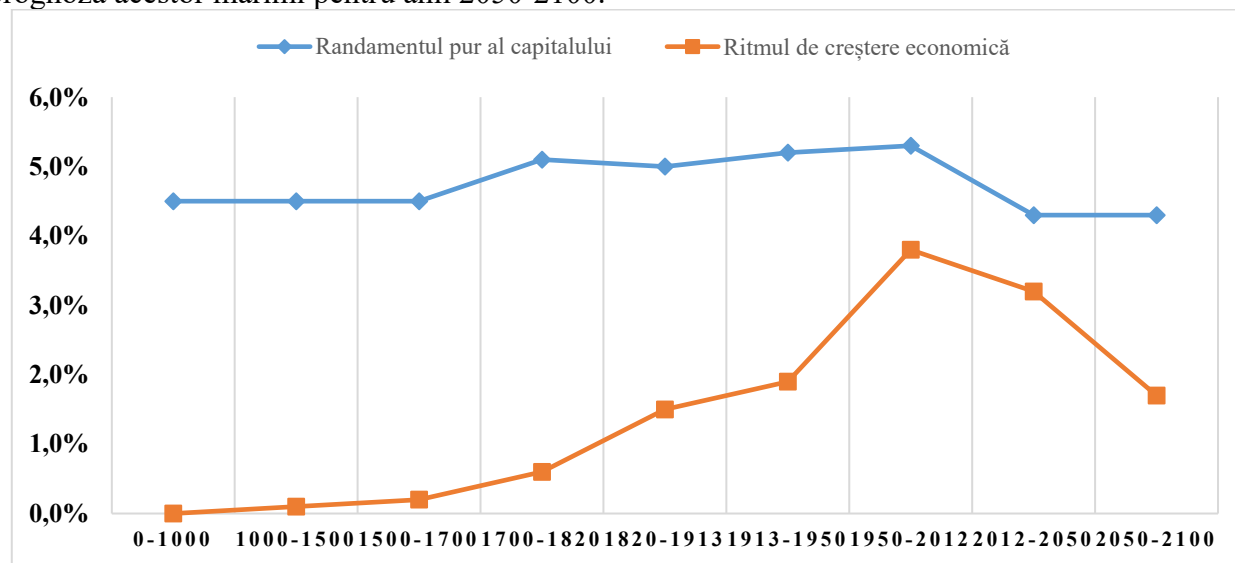

Figura 1. Randamentul capitalului și rata de creștere la nivel mondial din Antichitate până în 2100

Sursa: Elaborat de autor în baza Piketty, Thomas, 1971-. *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2014 (Piketty, 2014)

După cum poate fi observat din Figura 1 randamentul estimat al capitalului pentru perioadă lungă este mai mare de 4%, pe când ritmul de creștere economică la nivel mondial nu a atins niciodată această cifră. Respectiv, conform acestor date, se îndeplinește condiția pentru avantajarea posesorilor de capital.

Conform celor prezentate mai sus, principala metodă de luptă împotriva inegalității create de posesiunile de capital sunt instrumentele fiscale. Mai ales impozitarea progresivă a veniturilor din capital și a posesiunii de capital.

Acest fapt este susținut și de analiza randamentului capitalului în urma impozitării față de ritmul de creștere economică prezentate în figura 2.

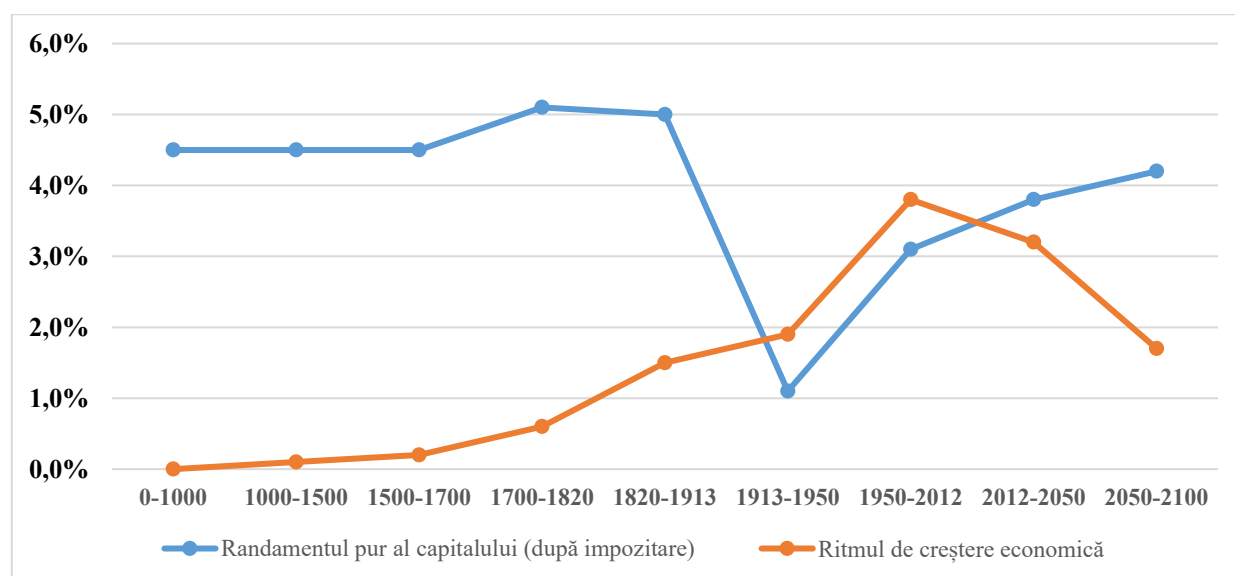

Figura 2. Randamentul capitalului după impozitare și rata de creștere la nivel mondial din Antichitate până în 2100

Sursa: Elaborat de autor în baza Piketty, Thomas, 1971-. *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2014 (Piketty, 2014)

Cum poate fi observat apariția statului social și a impozitării progresive în secolul 20 au dus la soluționarea problemei exprimate de Piketty. Astfel pentru anii 1913-2012, randamentul capitalului în urma impozitării a devenit mai mic decât ritmul de creștere generală a economiei. Revenirea ulterioară la un randament al capitalului mai mare este explicată prin politicile de liberalizare a pieței.

Astfel impozitarea progresivă a veniturilor din capital este văzută ca un factor care a dus spre o ameliorare a inegalităților și crearea unei clase de mijloc mai mari în economii precum cele ale statelor scandinave.

O altă propunere înaintată de către Piketty este impozitarea progresivă universală pentru posesiunea de capital. Rata acestui impozit propus este una destul de mică, însă e una crescătoare cu cât deținătorul de capital e mai aproape de centila cu cele mai mari venituri și posesiuni din țară.

Un aspect fundamental al acestei propuneri este universalitatea impozitului. Prin universalitatea impozitului dat se presupune faptul că o legislație fiscală legată de impozitarea progresivă a capitalului trebuie să fie adoptată de către toate țările lumii. În cazul în care acest impozit nu este recunoscut universal de toate țările globului pământesc, aceasta va duce la concurența dintre țări privind presiunea fiscală. Astfel deținerile de capital vor fi pur și simplu relocate în țările cu o legislație fiscală mai favorabilă.

Acest fapt ne duce la problema similară a paradisurilor fiscale, dezvoltate de alt economist, doctorand al lui T. Piketty, Gabriel Zucman (Zucman, 2015). Teoria economică presupune că suma datoriilor dintre țări la nivel global ar trebui să fie egală cu zero, fapt care nu este adevărat de datele empirice. Pentru Piketty (Piketty, 2022) și Zucman, acesta este un indiciu asupra faptului că în prezent o parte din capital este transferată în paradisurile fiscale.

În viziunea autorului acestui articol, teoria propusă de Piketty nu este una viabilă, anume din considerentul că aceasta propune scăderea artificială a investițiilor de capital și a profiturilor obținute din acestea. Piketty pune justiția și egalitatea de venituri în societate mai presus decât bunăstarea oamenilor din această societate. În continuare ne propunem să demonstrăm că până și din punct de vedere a justiției sociale, propunerile lui Piketty eșuează a oferi alternative mai bune sistemului economic actual.

Una dintre cele mai cunoscute și acceptate teorii a justiției a fost formulată de filosoful american John Rawls (Rawls, 1971). În explicația principiilor justiției John Rawls propune un experiment de imaginație numit „vălul ignoranței”. Dacă ne-am imagina un grup de oameni, care nu știu cărei clase sociale ar aparține și i-am ruga să decidă asupra unor principii ale dreptății, care ar fi acestea?

Rawls argumentează că niște indivizi raționali puși în acest gen de situație ar cădea de acord asupra la două principii:

1. Toate persoanele sunt egale în momentul în care aleg un model potrivit de drepturi și libertăți fundamentale similare, un model compatibil cu modelul viabil pentru toți. Prin acest model, se garantează echitatea libertăților politice egale și numai aceste libertăți, nu și altele;

2. Inegalitățile sociale și economice trebuie să îndeplinească următoarele condiții: în primul rând, trebuie să fie asociate cu poziții și posturi disponibile pentru toți, în condiții de echitate a șanselor; în al doilea rând, trebuie să promoveze avantajul cel mai mare pentru cei mai dezavantajați membri ai societății. (Gonzalez, 2015)

După cum putem observa, al doilea principiu stipulează faptul că nu toate inegalitățile sunt la fel de vicioase. În cazul în care o ordine socială este mai inegală, dar aduce beneficii mai mari celor dezavantajați, ea este preferabilă unei ordini sociale mai egalitare.

Economistul Thomas Sowell pledează anume pentru ideea că un sistem de piață liberă, în care statul se implică cât mai puțin posibil este o ordine socială de acest tip (Sowell, 2011). Acest caz poate fi apărat bazându-ne pe însuși fundamentele științei economice descrise de Adam Smith. Liberul schimb dintre două persoane se întâmplă în momentul în care ambele persoane câștigă ceva pe baza acestui schimb. (Smith, 2008)

În momentul în care intervenim în acest mecanism de liber schimb, mereu intervenim în favoarea unuia dintre participanți și în detrimentul celuilalt. În acest caz Piketty propune intervenția statului în detrimentul deținătorilor mari de capital, care sunt și producătorii majorității bunurilor consumate de societate.

Intervențiile de ordin fiscal în activitatea economică descurajează accesarea piețelor pe care este posibilă crearea de profit (a se citi, pe care există ofertă și concurență mică). Astfel prin acest tip de intervenții se promovează o societate mai egalitară, dar cu piețe mai puțin concurențiale, și care nu vor fi accesate de întreprinzătorii cu idei inovatoare din cauza faptului că activitatea antreprenorială este descurajată în acest mod. Acestea determină existența unor piețe cu ofertă mică, produse de proastă calitate și lipsa motivației de a căuta soluții mai eficiente pentru producerea acelorași bunuri, însă cu costuri mai mici.

În acest caz ajungem la concluzia că sistemul economic actual prezintă un mecanism mai echitabil de organizare socială, decât cel propus de Piketty. Oamenii dezavantajați din punct de vedere economic nu vor avea un avantaj mai mare de la o societate egalitară, însă cu produse scumpe și de proastă calitate.

O altă obiecție, care poate fi înaintată teoriei lui Piketty, este agregarea tuturor formelor de capital în același indicator „r”.

După câte se cunoaște, economia unei țări, la fel ca și cea a întregului glob pământesc, este formată din sectoare extrem de diverse. Aceste sectoare obțin randamente diferite din investiția aceleiași mărime de capital. Astfel diferite sectoare pot înregistra atât profituri, cât și pierderi, fapt care duce la o mobilitate socială mai sporită decât cea prezentată de Piketty. Investitorii care au decis să-și aloce resursele pentru dezvoltarea industriei calculatoarelor la sfârșitul secolului XX au ajuns să obțină profituri mari anume din cauza, că această tehnologie permite un trai mai confortabil și o productivitate mai mare. Pe de altă parte investitorii care au alocat resursele pentru dezvoltarea pagerurilor au înregistrat pierderi, fapt care a demonstrat că această tehnologie a devenit tot mai inutilă.

Aceeași comparație poate fi făcută pentru tehnologia GPS și Atlasurile rutiere tipărite. Inovațiile sunt create din motivația de a obține profit, iar o consecință indirectă a acestora este promovarea agenților economici vizionari și lipsirea de profit a celor bogați și lipsiți de inițiativă. Acest raționament ne duce la concluzia că inegalitatea ereditară promovată de Piketty nu este una promovată de mecanismele de piață liberă.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Teoria lui Piketty a obținut o popularitate internațională enormă, cu toate acestea ea nu este lipsită de niște probleme fundamentale. Astfel teoria economică contemporană nu vede o problemă gravă în diferența dintre randamentul capitalului și ritmul de creștere economică. Randamentul mărit al capitalului este unul din factorii cheie care determină agenții economici să efectueze investiții și să aplice inovații. Scăderea artificială a acestui randament prin măsuri fiscale poate duce la ameliorarea inegalității, însă cu costul de a demotiva agenții economici să aducă inovații.

O altă problemă identificată de criticii lui Piketty este agregarea tuturor formelor de capital într-un singur indicator. Astfel beneficiile din investițiile pentru cumpărarea unui apartament fac parte din același indicator care reflectă randamentul investițiilor în sectorul IT. Acest aspect metodologic favorizează viziunea lui Piketty conform căreia inegalitățile trebuie să crească, deoarece el exclude posibilitatea unui investitor mare de capital să piardă din venituri.

Dacă această perspectivă ar fi adevărată, compania Nokia ar fi fost în continuare lider mondial în producția de telefoane mobile, iar cei mai bogați oameni de pe planetă ar fi fost în continuare urmașii monarhilor din evul mediu.

REFERINȚE :

1. Gonzalez A. P. (2015) Rawls. *Il filosofo della giustizia*. Hachette Fascicoli.
2. Kuznets, S. (1955) *Economic Growth and Income Inequality*. The American Economic Review, 45, 1-28.
3. Piketty, T. (2022). *A brief history of equality*. Cambridge Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
4. Piketty, T. (2014). *Capital in the twenty-first century*. Cambridge Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
5. Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. The Belknap Press of Harvard University Press.
6. Smith, A. (2008). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. Oxford University Press.
7. Sowell, T. (2011). *Basic economics* (4th ed.). New York: Basic Books.
8. Zucman, G. (2015). *The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens*. Chicago: University of Chicago Press.

Coordonator științific: BULGAC Corina, dr., conf. univ.,
ORCID 0009-0001-4309-7469
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: bulgac.corina@ase.md